

Przegląd wybranych czasopism zagranicznych

Mark Dawson, *How Does the European Court of Justice Reason? A Review Essay on the Legal Reasoning of the European Court of Justice* (Jak rozumuje Europejski Trybunał Sprawiedliwości? Esej o prawnym rozumowaniu Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości), „European Law Journal” 2014, vol. 20, iss. 3, s. 423–435, DOI: 10.1111/eulj.12089.

Punktem wyjścia rozważań autora eseju jest często zadawane pytanie o „właściwą” rolę, jaką powinien pełnić Europejski Trybunał Sprawiedliwości, i stwierdzenie, że ogólnoeuropejski konsensus w tej kwestii nie jest łatwy do osiągnięcia, a zarazem przekonanie, że europejscy prawnicy potrzebują głębszego zrozumienia wykładni prawa dokonywanej przez sędziów Trybunału, stosowanych technik interpretacyjnych, wartości i założeń leżących u podstaw podejmowanych przez nich decyzji. Zdaniem autora przyczynić się do tego mogą niedawno wydane książki dotyczące tej problematyki: *The Legal Reasoning of the Court of the EU*, której autorem jest Gunnar Beck, oraz *The Limits of Legal Reasoning and the European Court of Justice* autorstwa Gerarda Conwaya. Esej nie jest wyłącznie streszczeniem czy recenzją tych pozycji, lecz również – na ich kanwie – prezentacją poglądów autora w omawianej kwestii.

Dawson wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy obydwoma opracowaniami. Pierwsze cechuje się podejściem raczej opisowym i analitycznym, drugie dotyczy nie tylko tego, jak Trybunał dokonuje swego rozumowania, ale też tego, jak powinien to czynić. Dla G. Becka kluczowym elementem jest nieokreśloność prawa, dla G. Conwaya tradycje konstytucjonalizmu i rozdziału władz, w których sądy są ograniczone wartościami demokratycznego państwa prawa. Dla G. Becka punktem wyjścia jest stanowisko realistyczne i antypozytywistyczne. W jego ocenie na poziomie prawa unijnego istnieje wiele ścieżek interpretacyjnych poszczególnych przepisów, a normy mają tendencje do kolidowania ze sobą. Istnieją jednak pewne techniki i „czynniki stabilizujące”, które ograniczają Trybunał przy podejmowaniu decyzji, nawet jeśli ściśle ich nie determinują. G. Conway, przyjmując perspektywę rozdziału władz, dowodzi, że rozpowszechnienie wykładni celowościowej w orzeczeniach Trybunału zagraża praworządności i demokracji jako fundamentalnym wartościom Unii Europejskiej. Wskazuje inny model: począwszy od wykładni literalnej, poprzez odwołanie się (w razie potrzeby) raczej do norm szczegółowych niż do zasad ogólnych, aż do celów i wartości. Trybunał powinien powstrzymać się od wypełniania luk w prawie unijnym, gdyż mogą one być wypełnione przez prawo krajowe, zgodnie z zasadą subsydiarności, bądź przez instytucje unijne o charakterze politycznym.

Autor eseju wskazuje i omawia dwie trudności w realizowaniu modelu G. Conwaya: pierwsza to fakt, że wiele z kontrowersyjnych decyzji sądu dotyczy sfer, w których Unia nie ma kompetencji prawodawczych; druga to specyficzny stosunek Trybunału do jego własnego orzecznictwa (omówiony na przykładzie orzecznictwa dotyczącego obywatelstwa Unii w słynnych sprawach *Zambrano–McCarthy–Dereci*). W dalszej części tekstu Dawson omawia „dialog konstytucyjny” jako drogę do

realizowania wartości demokratycznych i rządów prawa w postnarodowym porządku prawnym oraz prawne i pozaprawne „czynniki stabilizujące” w rozumowaniu sądu. Zwraca też uwagę na czynniki strukturalne i instytucjonalne, które również wpływają na kształt orzecznictwa Trybunału. Stwierdza, że wprawdzie nie jest tak, iż G. Beck i G. Conway ich w ogóle nie dostrzegają, to jednak obie książki skorzystałyby na poświęceniu im większej uwagi. Pokazuje to na przykładzie struktury Trybunału i jego izb, znaczenia zagadnień języka roboczego, roli przewodniczącego, wreszcie kwestii „obrony monopolu Trybunału na wypowiedanie się zarówno na temat interpretacji, jak i obowiązywania prawa unijnego”.

W konkluzji autor stwierdza, że obydwie omawiane książki zachęcają do badania zarówno doktrynalnych, jak i socjologicznych aspektów decyzji Trybunału i wyraża nadzieję, że ośmielą one czytelników do dalszych, głębszych analiz.

Agnieszka Narożniak